

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 652

Archeologienota Einestraat te Oudenaarde (Oost-Vlaanderen).

Programma van Maatregelen

BORIS HOREMANS

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2020
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Niels Janssens
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba. ADEDE bvba is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

Inhoudsopgave

1	Gemotiveerd advies.....	- 4 -
1.1	Aanwezigheid van een archeologische site.....	- 4 -
2	Programma van maatregelen.....	- 10 -
2.1	Administratieve gegevens	- 10 -
2.2	Potentieel op kenniswinst	- 11 -
2.3	Impactbepaling en bepaling van maatregelen	- 11 -
2.4	Volledigheid van het onderzoek.....	- 11 -
2.5	Vraagstelling en onderzoeksdoelen	- 12 -
2.6	Onderzoeksstrategie en -methodes	- 12 -
2.7	Onderzoekstechnieken.....	- 14 -
2.8	Afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.....	- 19 -
2.9	Randvoorwaarden	- 19 -

1 Gemotiveerd advies

1.1 Aanwezigheid van een archeologische site

Het programma van maatregelen geeft een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen voor de omgang met archeologisch erfgoed bij bodemingrepen. Het beschrijft de aard van deze maatregelen en de uitvoeringswijze van de eventuele maatregelen. Het gemotiveerd advies is gebaseerd op het verslag van resultaten van het vooronderzoek.

In deze paragraaf zullen de resultaten van het bureauonderzoek samengevat worden tot een concrete archeologische verwachting voor het onderzoeksterrein. Het bureauonderzoek bracht volgende relevante elementen aan het licht:

Het projectgebied is gelegen in de vastgestelde archeologische zone van de stad Oudenaarde, nabij de Markt van de stad. Daarbij dient dus opgemerkt te worden dat het archeologisch potentieel van het projectgebied in nauw verband staat met de geschiedenis van de stad. Oudenaarde is een stad in de provincie Oost-Vlaanderen, meer bepaald de regio van de Vlaamse Ardennen. Deze streek is gelegen in het zuiden van Oost-Vlaanderen en wordt gekenmerkt door een heuvelachtig landschap, variërend in hoogte tussen 88 en 145m. De stad is gelegen in het Boven-Scheldebekken en ligt aan weerszijden van de Schelde. Het actuele Schelde-alluvium vormt een overwegend rechtlijnig verlopende vallei, met een maximale breedte van 1 500m die bereikt wordt ter hoogte van de stad Oudenaarde zelf die zich gedeeltelijk binnen het alluvium uitstrekt. De zones die ten oosten en ten westen aan de Scheldevallei palen, maken respectievelijk deel uit van het interfluvium Schelde-Dender en het interfluvium Schelde-Leie. Op de traditionele landschappenkaart vinden we het projectgebied terug als 'stedelijke agglomeratie'. Het projectgebied kent een relatief vlak verloop, met een gemiddelde hoogte van zo'n 15m TAW. Het noordelijke gedeelte is daarbij iets hoger gelegen.

Archeologisch onderzoek in de omgeving wezen op een hoog potentieel in de regio, gaande van de Romeinse periode tot de Nieuwste Tijden. Inzake steentijdpotentieel schuiven we op basis van de landschappelijke ligging een eerder laag potentieel naar voor. Het projectgebied is gelegen in een eerder vlakke omgeving, waarbij we weten dat hogergelegen gronden steeds een grotere aantrekkingskracht gehad hebben op steentijdnederzettingen. Belangrijker in deze is het potentieel op Romeinse vondsten. Het projectgebied grenst immers aan een toevalsvondst Romeinse funeraire structuren, waaronder een schedel, aardewerkfragmenten (o.a. terra sigillata en terra nigra) en Romeins glas. Gezien de nabijheid tot deze site kunnen elementen die te linken zijn aan deze site eventueel ook binnen de contouren van het projectgebied doorlopen.

Zeker inzake middeleeuws potentieel schuiven we opnieuw een hoge verwachting naar voor. Gezien het projectgebied gelegen is nabij de Grote Markt, als kloppend hart van de middeleeuwse stad, lijkt

dit verhoogd potentieel hier zeker te verantwoorden. Een gelijkaardige verwachting schuiven we naar voor inzake vroegmoderne bodemvondsten. Zeker gezien de ligging van de geplande werken in de zone net achter de middeleeuwse en vroegmoderne bebouwing binnen het huizenblok, lijken mogelijk bodemvondsten hier een licht te kunnen werpen op de economische activiteiten die zich rondom deze huizen heeft afgespeeld.

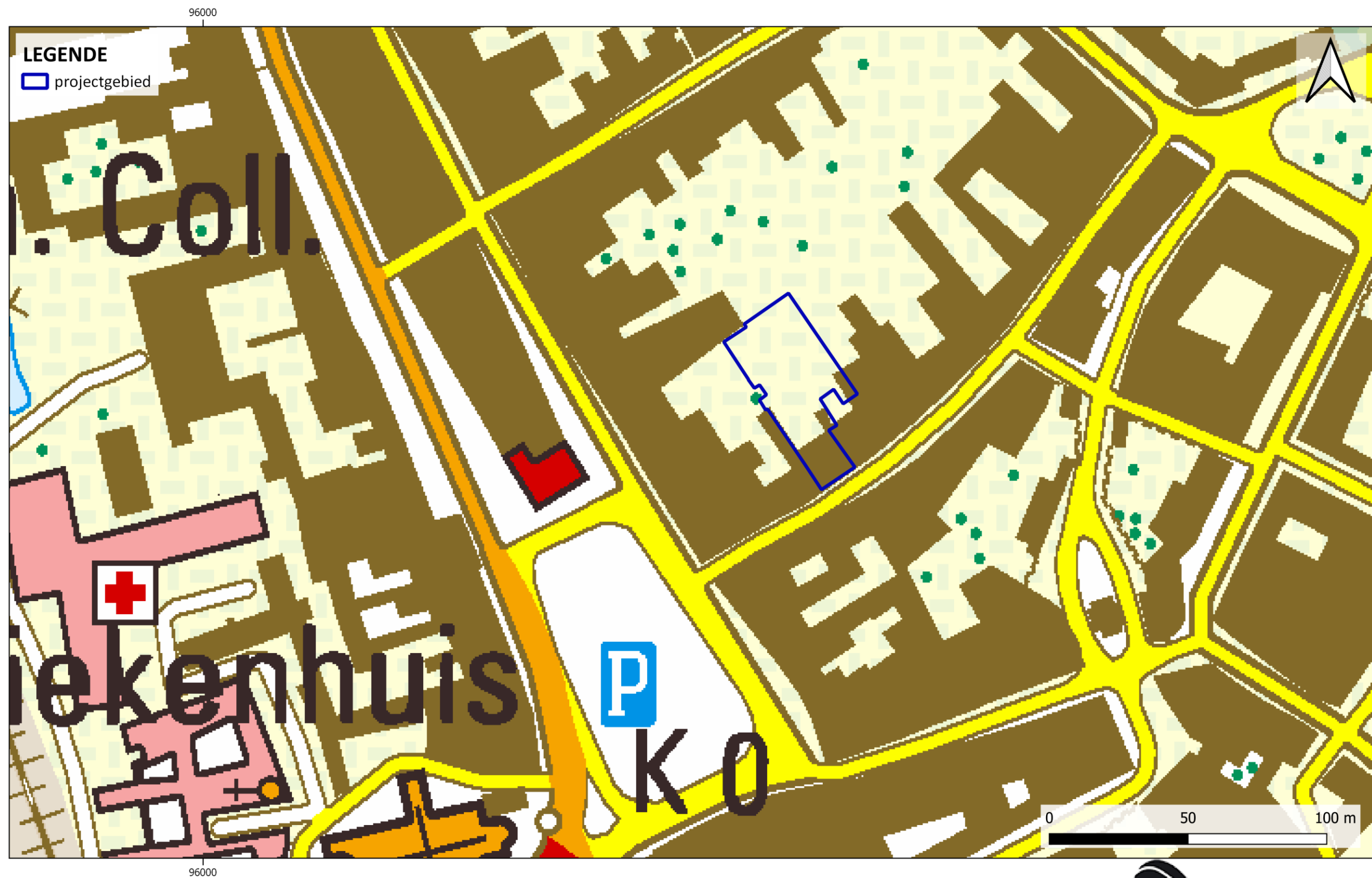
De geplande werken omvatten de uitbreiding van de garage, die zo'n 4 meter dieper gemaakt zal worden. Daarachter wordt een bijgebouw gepland, langs de westelijke kant van het perceel, met een zitruimte, bergruimte, sanitaire voorzieningen (toiletten en douches), alsook een technische ruimte. De totale oppervlakte van dit bijgebouw bedraagt 43m². Tussen de uitbreiding van de garage en het bijgebouw wordt een groenzone voorzien, waaronder echter een septische tank van 1600l wordt geplaatst. Diverse nutsleidingen leidend naar deze tank moeten ook worden aangelegd.

Aan de oostzijde van het terrein wordt de keuken verder naar achter uitgebouwd, met een bijkomende oppervlakte van zo'n 25m². Achter de keuken wordt een terras aangelegd.

Tussen het bijgebouw en de keuken wordt een zwembad aangelegd met een lengte van 10 meter en een breedte van 3,6 meter (totale oppervlakte 36m²). Voor het zwembad wordt een diepte-ingreep voorzien van 1,8 meter. Ook worden twee regenwaterputten (7100l elk), 3 kratten voor infiltratie (telkens 120cm breed X 240cm lang X 120cm diep), en diverse nutsleidingen voorzien. Deze regenwaterputten en infiltratiekratten worden net ten noorden van het zwembad ingepland.

De geplande gebouwen worden uitgevoerd/gefundeerd op een vloerplaat met een vorstrand van 80 cm.

Gezien het hoge archeologische potentieel van het projectgebied en de grondige verstoringen die te verwachten zijn van de geplande werken, is ADEDE bvba van mening dat verder onderzoek dient te worden uitgevoerd alvorens de geplande werken kunnen worden uitgevoerd. Daartoe dienen proefputten te worden aangelegd om een inschatting te maken van de archeologische ondergrond.

Oudenaarde - Einestraat

aangemaakt: 7 december 2020
bron: AGIV - QGIS - CRS: Lambert 72

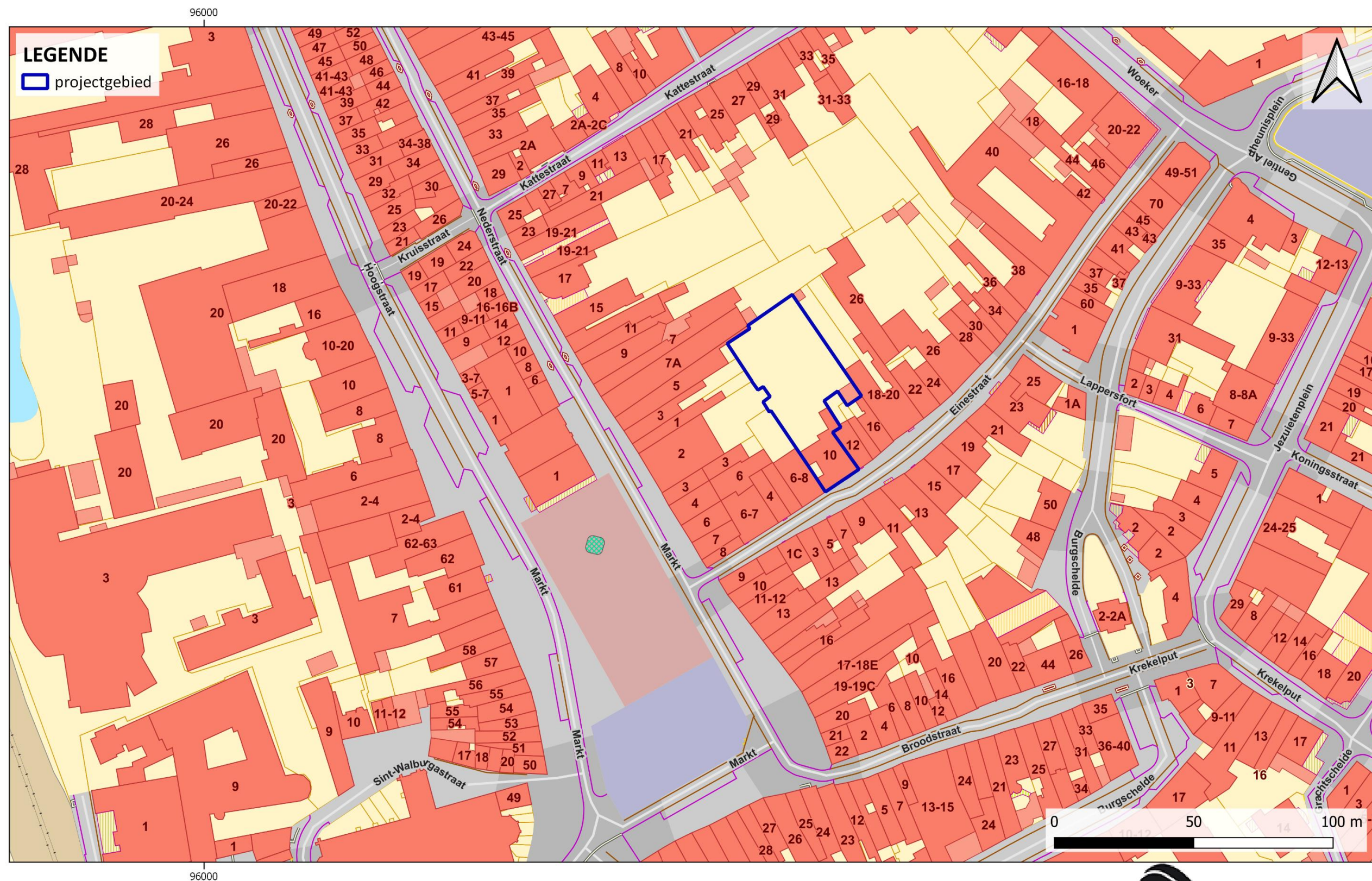

Oudenaarde - Einestraat

aangemaakt: 7 december 2020
bron: AGIV - QGIS - CRS: Lambert 72

Oudenaarde - Einestraat

aangemaakt: 7 december 2020
bron: AGIV - QGIS - CRS: Lambert 72

Oudenaarde - Einestraat

aangemaakt: 7 december 2020
bron: AGIV - QGIS - CRS: Lambert 72

2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode	2020L46
Site	Oudenaarde-Einestraat
Projectsigle ADEDE	OUD-EIN
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgwerven	Uitbreiding woonhuis.
Uitvoerder	ADEDE bvba
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	David Janssens 2018/00215
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Bibliografische referentie	Boris Horemans, 2020, Archeologienota Einestraat te Oudenaarde (Oost-Vlaanderen), ADEDE Archeologisch Rapport 652, Gent.
Grootte projectgebied	±1.560m ²
Periode uitvoering	December 2020.
Themen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek
Verstoorte zones	Bebouwing en verharding.

2.2 Potentieel op kenniswinst

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek voor het projectgebied, kon niet met zekerheid de aan- of afwezigheid van een archeologische site bepaald worden. Desondanks kan een gemotiveerde uitspraak worden gedaan over het al dan niet moeten nemen van verdere maatregelen. Gezien de hoge verwachting naar mogelijke archeologische sporen uit verschillende periodes, is er een zeker potentieel op kenniswinst bij verder onderzoek.

Aangezien het volledige plangebied minstens sinds de zestiende eeuw uitmaakt van het huizenblok nabij de Grote Markt, dient rekening gehouden te worden met mogelijke verstoringen. Binnen deze stedelijke context lijkt het ons echter niet opportuun om een landschappelijk Bodemonderzoek uit te voeren, en dient meteen overgegaan te worden tot het aanleggen van proefputten.

2.3 Impactbepaling en bepaling van maatregelen

De geplande werken omvatten de uitbreiding van de garage, die zo'n 4 meter dieper gemaakt zal worden. Daarachter wordt een bijgebouw gepland, langs de westelijke kant van het perceel, met een zitruimte, bergruimte, sanitaire voorzieningen (toiletten en douches), alsook een technische ruimte. De totale oppervlakte van dit bijgebouw bedraagt 43m². Aan de oostzijde van het terrein wordt de keuken verder naar achter uitgebouwd, met een bijkomende oppervlakte van zo'n 25m². Tussen het bijgebouw en de keuken wordt een zwembad aangelegd met een lengte van 10 meter en een breedte van 3,6 meter (totale oppervlakte 36m²). Achter de keuken wordt een terras aangelegd. De geplande werken worden uitgevoerd op een vloerplaat met een vorstrand van 80 cm.

2.4 Volledigheid van het onderzoek

Het gemotiveerde advies is gebaseerd op het verslag van de resultaten van het vooronderzoek. De vaststellingen over de aan- of afwezigheid van archeologische sites en hun aard worden geconfronteerd met de door de initiatiefnemer voorgenomen bodemingrepen. Op basis van deze confrontatie motiveert het advies of er maatregelen nodig zijn, welke deze zijn, en wat hun uitvoeringswijze is.

Tijdens het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem kon enkel een bureauonderzoek uitgevoerd worden. Op basis van dit vooronderzoek zonder ingreep in de bodem was het niet mogelijk om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en de waarde van archeologisch erfgoed op het terrein. ADEDE is dan ook van oordeel dat verder vervolgonderzoek noodzakelijk is. Het desbetreffende programma van maatregelen wordt hier verder opgemaakt.

2.5 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem heeft als doel informatie en gegevens te verzamelen die als aanvulling dienen op de reeds bestaande archeologische, geografische, geologische en historische bronnen. Het onderzoek heeft als uiteindelijk doel na te gaan of er een mogelijk archeologisch waardevolle site binnen de contouren van het onderzoeksgebied aanwezig is. Aan de hand van de verzamelde informatie van het proefsleuvenonderzoek, gecombineerd met het reeds uitgevoerde bureauonderzoek, kan vervolgens een verder te volgen strategie uitgewerkt worden voor de bescherming van het archeologisch patrimonium ter hoogte van het onderzoeksgebied. Volgende onderzoeksvragen dienen beantwoord te worden aan de hand van het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem:

- *Zijn er binnen de contouren van het onderzoeksgebied sporen terug te vinden met archeologisch en/of cultuurhistorisch relevante waarde?*
- *Wat is de aard, kwaliteit en informatiewaarde van deze sporen?*
- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*
- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
- *Hoe verhouden de archeologische sporen zich ten opzichte van de historische stadsontwikkeling van Oudenaarde?*
- *Welke strategie dient verder gevolgd te worden ter bescherming van het archeologisch patrimonium ter hoogte van het onderzoeksgebied?*
- *Zijn er aanwijzingen dat de Romeinse site die nabij ontdekt werd ook binnen dit projectgebied sporen heeft nagelaten?*

Specifieke onderzoeksvragen met betrekking tot de verwachte complexe verticale stratigrafie:

- *Hoeveel archeologisch relevante niveaus zijn aanwezig binnen de contouren van het projectgebied?*
- *Wat is de onderlinge relatie tussen de verschillende aanwezige niveaus?*
- *Wat is de relatie tussen de aanwezige niveaus en de omgeving?*
- *Wat is de aard, kwaliteit, oriëntatie en informatiewaarde van de aanwezige niveaus?*
- *Tot welke diepte manifesteren de mogelijk aanwezige relevante archeologische niveaus zich ter hoogte van het projectgebied.*

Welke impact zullen de geplande werken hebben op de eventueel aanwezige relevante archeologische niveaus.

2.6 Onderzoeksstrategie en -methodes

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

- is het **mogelijk** deze methode toe te passen op dit terrein?
- is het **nuttig** deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?
- is het overdreven **schadelijk** voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- is het **noodzakelijk** deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Veldkartering is niet aangewezen omdat deze methode geen werkbare strategie is binnen een bebouwde stadscontext.

Geofysisch onderzoek (GPR) biedt mogelijkheden om een zicht te krijgen in de verticale bodemopbouw en mogelijk aanwezige massieve resten zonder een ingreep in de bodem uit te voeren. Met behulp van magnetometrie kunnen ook metalen objecten in de bodem worden opgespoord. Geofysisch onderzoek heeft echter als nadeel de hoge kostprijs, alsook de complexe verwerking van de gegevens die tevens door bijkomend veldwerk dienen gestaafd te worden.

Landschappelijk bodemonderzoek en archeologische boringen Aangezien het volledige plangebied ten minste sinds de zestiende eeuw bebouwd en verhard is, moet er rekening worden gehouden met mogelijke bodemverstoring. Daarom lijkt het niet opportuun om een landschappelijk Bodemonderzoek en archeologische boringen uit te voeren, en dient meteen overgegaan te worden tot het aanleggen van proefputten.

Het doel van **proefsleuven en proefputten** is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt, maar statistisch representatief deel van dat terrein open te leggen en beperkt op te graven. Op die manier kunnen verantwoorde uitspraken worden gedaan voor de rest van het terrein. Deze onderzoeksmethode laat toe de diepte van het archeologisch niveau te bepalen en tevens de aard, de bewaringstoestand en de uitgestrektheid van de eventueel aanwezige archeologische sites binnen het projectgebied. Proefsleuven hebben tot doel een (voornamelijk horizontaal) ruimtelijk inzicht in de archeologische site te verwerven, proefputten hebben tot doel een zicht te krijgen op de stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones. De dekkingsgraad en inplanting zijn van die aard dat ze volstaan om voldoende gefundeerde uitspraken te doen over de rest van het terrein. Hierbij worden:

- *proefsleuven: enkel aangelegd tot op het eerste archeologisch leesbare niveau (opgravingsvlak) met als doel een horizontaal ruimtelijk inzicht van de archeologische site te verwerven;*
- *proefputten: aangelegd met een opgravingsvlak per archeologisch relevant niveau om een zicht te krijgen op de verticale stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones. Elke proefput wordt gezien als een beperkte opgraving en wordt zodanig geregistreerd.*

Een combinatie proefsleuven en proefputten behoort tot de mogelijkheden indien dit leidt tot een optimale informatieverwerving. Bij sites met complexe verticale stratigrafie zijn proefputten het uitgangspunt, en vormen proefsleuven een aanvulling wanneer onvoldoende horizontaal ruimtelijk inzicht bestaat.

Gezien de kans reëel is dat zich binnen de contouren van het projectgebied archeologisch relevante resten en/of overblijfselen bevinden uit meerdere fases van bebouwing wordt aangenomen dat het hier een mogelijke site betreft met een complexe verticale stratigrafie. Bijgevolg wordt een proefputtenonderzoek verkozen boven een klassiek proefsleuvenonderzoek. Het onderzoek aan de hand van proefputten moet inzicht verschaffen in het aantal te verwachten archeologisch relevante niveaus, de variatie van deze niveaus binnen het onderzoeksgebied, de te verwachten bewaringstoestand van het bodemarchief en de verstorende impact van de huidige bebouwing. Een combinatie met een proefsleuf om ruimtelijk inzicht te verkrijgen in de opbouw van de site is hier niet mogelijk wegens fysieke beperkingen (oppervlakte projectgebied). Het ruimtelijke inzicht dient bijgevolg verkregen te worden door de positionering van de proefsleuven. De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de voorgestelde proefputten volledig werden aangelegd, elk archeologisch relevant niveau werd geregistreerd en de vooropgestelde (niet-limitatieve) onderzoeksvragen beantwoord kunnen worden.

2.7 Onderzoekstechnieken

Technische bepalingen:

Gezien de geplande werken zich beperken tot een welbepaalde zone van het projectgebied, wordt enkel deze zone, van in totaal zo'n 375m², weerhouden voor verder onderzoek. Onderstaande kaart geeft het onderzoeksgebied weer binnen het projectgebied.

Figuur 1. Onderzoeksgebied binnen het projectgebied op GRB-kadasterkaart.

Er worden 3 proefputten van 2m x 2m voorgesteld, alsook een proefput van 4m x 2 m ter hoogte van de infiltratietank en grondwatertanks. In totaal komt dit neer op 24m² onderzocht terrein wat overeen komt met 7% van de totale oppervlakte van het onderzoeksgebied. Hiermee wordt de dekkingsnorm van 12,5% niet gehaald maar desalniettemin moet deze 24m² onderzochte oppervlakte verspreid over het perceel ruim voldoende zijn om tot een gedegen archeologische inschatting van het terrein te komen.

Van de proefputten wordt in de regel de volledige stratigrafische sequentie onderzocht. De diepte van de proefput omvat alle aanwezige sporen, voor zover dit relevant is voor de vraagstellingen van het onderzoek. Na het opgraven van elk vlak wordt geverifieerd, op basis van de vaststellingen uit de putwanden en door middel van lokale verdiepingen van het opgravingsvlak, of er zich dieperliggende niveaus met archeologische sporen of vondsten voordoen. In voorkomend geval wordt een nieuw opgravingsvlak aangelegd en onderzocht.

Indien de diepte van de proefput de natuurlijke ondergrond in stratigrafisch primaire positie niet bereikt, worden per proefput enkele boringen of sonderingen tot in de natuurlijke ondergrond in stratigrafisch primaire positie geplaatst om de stratigrafie in kaart te brengen, indien dit relevant is voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen.

De graafmachine die gebruikt wordt voor het aanleggen van de proefsleuven of -putten is van een type dat toelaat zowel horizontale vlakken aan te leggen als de stratigrafie te volgen zonder schade toe te brengen aan de aangetroffen sporen. De graafbak heeft geen tanden.

De afgraving tot het eerste opgravingsvlak gebeurt machinaal. Indien meerdere opgravingsvlakken worden aangelegd, wordt het bovenliggende vlak steeds volledig afgewerkt vooraleer er verdiept wordt. De vlakken worden steeds gelinkt aan de putwandprofielen. De overige verdiepingen gebeuren handmatig met uitzondering van het verwijderen van puinpakketten en uniforme ophogingslagen. Omvangrijke sporen worden slechts gecoupeerd tot op het volgende vlakniveau, en pas verder gecoupeerd na het aanleggen en registreren van dat volgende vlak.

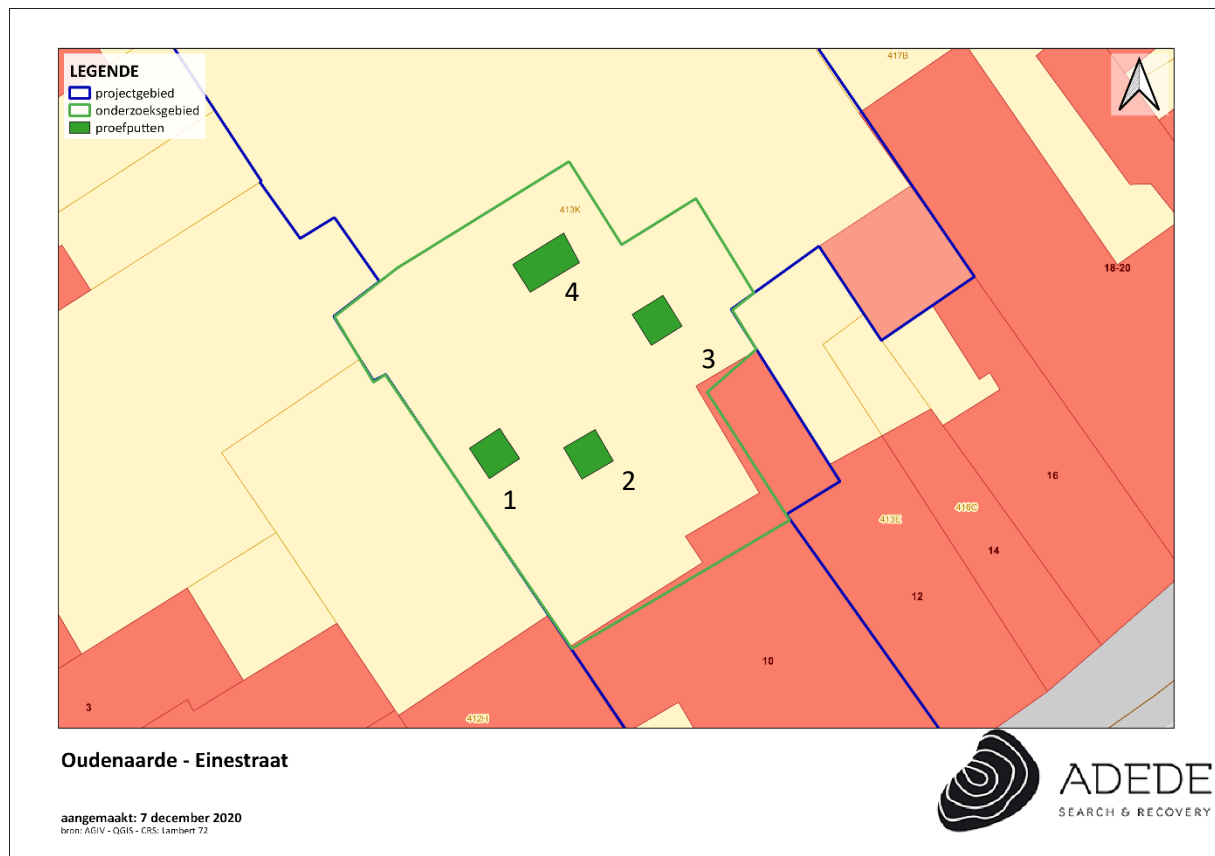
De putwanden van proefputten worden grondig bekeken om aan te geven op welke niveaus er tijdens een eventuele opgraving opgravingsvlakken moeten worden aangelegd. Essentieel is dat er een gedegen inzicht ontstaat in de stratigrafische opbouw van het terrein.

Specifiek dienen de proefputten laagsgewijs tot een minimumdiepte van 1,5m aangelegd te worden waarna geëvalueerd dient te worden of zich hieronder nog mogelijke relevante archeologische niveaus bevinden. Indien zich op diepere niveaus nog relevante structuren en sporen kunnen bevinden dienen de proefputten verdiept te worden tot de moederbodem zonder archeologisch sporen en of structuren bereikt wordt. Op deze manier kan een meer gedegen inschatting van de diepte van de verschillende, mogelijk aanwezige, archeologische niveaus gemaakt worden alsook de mogelijke impact van de geplande werken op het lokale bodemarchief.

De proefputten dienen aangelegd te worden tot op de maximale verstoringsdiepte rekening houdende met een buffer van 40cm. Dit houdt concreet in dat voor putten 1 en 3 de maximale aanlegdiepte 1,2m diep is, voor proefput 2 2,2 meter en proefput 4 1,6 meter diep.

Figuur 2. Voorgesteld proefputtenplan op de geplande werken.

Figuur 3. Voorgesteld proefputtenplan op de GRB kaart.

Actoren:

- *veldwerkleider met ervaring in het onderzoek van sites met complexe verticale stratigrafie*
- *assistent-archeoloog - aardkundige of assistent*
- *aardkundige met ervaring met betrekking tot de bodem- en sedimenttypes die in het projectgebied voorkomen*
- *conservator*

Bij proefsleuven en proefputten op sites met complexe verticale stratigrafie wordt de veldwerkleider steeds bijgestaan door minstens een assistent-archeoloog. Indien natuurlijke aardkundige eenheden in stratigrafisch primaire positie aanwezig zijn, wordt een aardkundige of assistent-aardkundige ingezet.

Na afloop van het onderzoek worden de proefputten gedicht om verdere degradatie van eventueel aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig worden kwetsbare sporen afgedekt met waterdoorlatende doek. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand aan de start van het veldwerk

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het voorgestelde vooronderzoek moet niet uitgevoerd worden indien de geplande bouwwerken, waarvoor deze archeologienota wordt opgesteld, niet zullen worden uitgevoerd. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gekoppeld aan het vooronderzoek met ingreep in de bodem kan beantwoord worden. Het gefundeerd kunnen beantwoorden van de vraagstelling is dus het evaluatiecriterium aan de hand waarvan de erkende archeoloog zal bepalen of het onderzoeksdoel succesvol bereikt is.

2.8 Afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er worden geen afwijkingen voorzien op de CGP.

2.9 Randvoorwaarden

Voorafgaand aan het verder archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem dient de bestaande verharding opgebroken te worden. De sloopwerken mogen in geen geval dieper gaan dan het huidige maaiveld.